

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Станислав Минков Памукчиев
НХА, ФИИ катедра „Рисуване“,
направление 8.2.Изобразително изкуство

за придобиване на научната степен „Доктор“, по
професионално направление 8.2. Изобразително изкуство,
научна специалност „Изкуствознание и изобразително
изкуство“,

на **Доцент Ралица Игнатова Игнатова**

за **„Идея и реконструкция при създаването и
възприемането на произведения на изобразителното
изкуство след постмодерната ситуация“**

Ралица Игнатова е художник с ясно различимо, автономно присъствие в новата българска живопис. Нейният чудноват художествен свят е дълбоко обоснован и много личен избор, смес от рафинирана културна рефлексия и непринуден, импулсивен стремеж към автентично поетичен отговор на света. Нейната живопис и рисунки дълбоко трогват със своята спонтанност и откровение и се докосват до съкровеното, дълбокоемоционално и духовно съдържание на човешкото.

В нейната творческа и научно - преподавателска практика, парадоксално се съчетават висока образованост, интелектуална нагласа за теоретична обоснованост и запазена емоционално, сетивно – чувствена нагласа. Тази склонност към анализ и теория, естествено ориентират дисертационния труд към теоретизиране на най- актуални проблеми на съвременната култура.

В българското изкуство има малко изследвания, които навлизат дълбоко във философия, семиотика, психология, социология и теория на изкуството. Трудът на Р.Игнатова обхожда и насища една „гладна“ територия на това научно знание у нас.

„Идея и реконструкция при създаването и възприемането на произведения на изобразителното изкуство след постмодерната

ситуация“ е научно изследване със смелостта да прогледне във вътрешната структура на творческия процес, в естеството на художествения образ, в механизмите на създаване и възприемане на изкуството, да анализира психологическите и социокултурни основания за движенията, процесите и драматичните поврати в изкуството през ХХ-ти и началото на ХХІ -ви век.

Р.Игнатова следва и извежда отговорно целите и предмета на своето изследване като се позовава на изключителни авторитети от различни сфери на познанието – философията на Платон, Хегел, Кант, Джон Лок, Лиотар и Фуко; психолози като Ото Ранк и Юнг; Генезисът на явленията в исторически, цивилизационен аспект през теориите на Тойнби, Гумилъв, Шпенглер; анализът на съвременната култура на Ханс Белтинг, Ихаб Хасан и редица други.

Методът на изследване ползва т.н. „картезиански метод“, с неговия скептицизъм и рационализъм; деконструкция и структурализъм; „методологично съмнение“/Декарт/. Теоретичното изследване навлиза във фундаментални въпроси, свързани с битието и природата на изкуството – отношението между душата и тялото, представите за Бога, социалните мотивации и трудната дефиниция за истината като категория.

Разглеждането на развитието на идеите в изкуството, налага като метод и технология разделението на Запад и Изток. На базата на проучени философски и културологични тези, с позоваване на мислители като Кант и Фуко, се търсят разликите в приемствеността на културните модели. Така изследването очертава своята задача да потърси мотивациите и факторите в процесите на развитие на културата, в контекста на историята.

Основни въпроси на изкуството от модерността, през постмодерността и след постмодерността са подложени на анализ и ревизия / Ихаб Хасан/, като обществени отношения, конструкции на мислене, технологии, реализация и социализация. Какви са новите атрибути на изкуството в след постмодерната ситуация, кои са новите роли, кой е наблюдател, кой е медиатор в изкуството, какви са материалните му носители и социалните му проявления – това са въпроси, на които Игнатова търси отговори, разсъждава върху променената природа на изкуството. Търси връзките в този процес, подава изразителни примери и визуален материал. Тези разсъждения са концентрирани основно върху категориите: пространство и време, душа и тяло, Сътворението и идеята за Бог. В търсенето на връзки и аргументация, Игнатова се впуска в анализ на промените в структурните характеристики на художествения образ, като резултат на трансформацията вътре в обществените отношения, ценности, конфликти в социалната система. Изследването стъпва върху теорията на Джон Лок за идентичността на Аз-а, за вродените идеи, за значението на опита, за обектът на усещане като формиращ идеи.

По отношение на природата на художественото

произведение, Игнатова разглежда противоположните възгледи на Бенедето Кроче и Валтер Бенямин. В тази опозиция вдъхновяващо представя теориите на Василий Кандински и Казимир Малевич. Като двигатели на човешката история, авторът търси основания в човешкия копнеж по безсмъртие, идеята за сътворение и изкуството като поле на тези енергии.

След творящите утопии на модерността, Игнатова обосновава постмодерността като ново състояние на обществото, като следвоенен разпад на хуманитарни идеи, като отказ от големите наративи и метафизичен хоризонт. Търсят се основанията за процесите на упадък, за разделението на западния и не-западния свят, тоталната секуларизация и безрелигиозна култура. Авторът анализира вътрешните напрежения и нови характеристики на изкуството, сблъсъка на различни култури, край на европоцентристкия модел и културната доминация на Запада. След общите характеристики на постмодерността, Игнатова задълбочено, и с аргументи, открива процесите и трансформацията в изкуството. Цитира Хаузер и неговата формула, че краят на изкуството се състои в провала на неговата социална функция, а не в самото него. Авторът на изследването се позовава на теориите на Ханс Белтинг за осъзнаването на новата иконология на съвременното изкуство, моделирана от масмедииите и дигиталните технологии.

В дисертационния труд се правят основни заключения за съвременното битие на изкуството – за изкуството като пряк отговор на идейните двигатели на новото човешко съзнание; за неединството на съдържание, информация и въздействие; за акцент върху прочита на факта, а не на неговото съдържание; и новата функция на изкуството като особен вид социален витализъм, насочен, не толкова към отделния човек, а към обществото като цяло.

Ралица Игнатова навлиза отговорно в теоретичния материал, трупа научни аргументи, вплита ги в конструкцията на изложението. Извеждат се като структуроопределящи за изкуството енергиите на постиндустриалното общество: агностицизъм, прагматизъм, еkleктизъм, анархо – демократизъм. Достига се до обобщението, че вече съдържанието не е „изконно“/В.Бенямин/. Представени са много конкретни примери, като доказателство на теоретичните тези. Анализ, който посочва как да се гледа и разбира изкуството като специфична идейна реконструкция, с движение от зрителя към произведението. Игнатова извежда заключението: „ Осъзнаването на публиката се дължи на факта, че към нея се причисляват мислителите и теоретиците на свързаните науки, а заради нуждите на епистемата, дори авторите напускат традиционното си място пред статива и активно навлизат между публиката, в тези сектори на системата, които са свързани не с бъдещето, а

с настоящето. Затова всичко, което е плод на случването, се осъществява в рамките на една само ситуация.“

Р. Игнатова продуктивно разсъждава върху проблема за възприемането на художественото произведение в съвременната ситуация като криза в отношението - художествен образ – визуален образ, като несводимост на езиците от пространството на говорене и пространството на гледане. В изследването на трансформациите на художествения образ в след постмодерната ситуация, Р.Игнатова, търси основания в предисторията на проблема, като обхожда разширените полета на визуалните изкуства. Изследването прави сполучливо излизане към фотографията и киното. Респектира информираното мнение и анализ, свидетелстващ широкия поглед и ерудиция на автора. Игнатова разсъждава аргументирано за разликите между пластичен и визуален образ, за различния онтологичен статус на двата образа. Разглежда проблемни въпроси за съдбата на художествения оригинал, за репродуцирането и тиражирането на образи, за загубата на „магичността“ на изображението, за това къде е душата на произведението.

В широкото проблемно поле на изследването, авторът представя факти и конкретни въпроси на променената съвременна образност, моделирана и тотално доминирана от дигиталните технологии и индустрии, как се възпитава вкусът, как създава нови естетически матрици.

След тези констатации Ралица Игнатова се връща към тайнството на пластическото изразяване, към енигмата на пластическия актив на формата. Подплатява своите аргументи с теориите на Юнг за изкуството като своеобразна психоонтология и извежда връзките: съзнание – подсъзнание – външен свят. Достига до определението – „художественият образ е резултат от отношението личност – материален свят – образ“. Тук особено интригуващо е поставен, в исторически и философско – религиозен аспект, въпросът за Бог. Фокусирането върху Супрематизма на Казимир Малевич, представя идеите за стремеж към съвършенство, идеите, че „човек и Бог се движат заедно, създавайки живота“, „вървят към себе си, към съвършенство, към вечен покой.“/Малевич/

Ралица Игнатова е изключително ориентирана в историята и идеите на руския авангард от началото на ХХ-ти век – проблематика, която по идеологически причини бе затъмнена зона. Обявеният край на изкуството се случва през радикализма на Малевич и неговия „Черен квадрат“. Тук авторът на изследването очертава принципната разлика в разбирането за край в западната и източната философии. Търсенето на връзки между руския и европейския авангард, видени като предистория на

процеси в изкуството водещи до край, до едно ново състояние, което премахва основни категории като: форма, цвят, изобразително пространство, композиция.

В цялостното конструиране на текста, може да се проследи търсенето на предходност и историчност на връзки и влияние във формирането на съвременната култура. Правят се сполучливи излизания към фотография, кино, анимация, като включващи нови рецепции, идеи и чувствителност в изкуството. Проучването на Ралица Игнатова достига до извода: „Визуалният образ е повсеместно употребяван, но съдържанието му е с изместено значение – по-точно така, както е освободен от своя пластически и художествен смисъл, той става носител на леснодостъпна информация, която има друго съдържание /невизуално/. Образите говорят, подобно на текст.“

В заключение може да се обобщи, че дисертационният труд е изключително актуален за съвременната теория и практики в изкуството. Като форма е конструиран на колажен принцип, през който минава и изяснява основната тематична линия. Огромният теоретичен материал, се познава задълбочено от автора. Цитираните имена са вплетени коректно в конструирането на тезата и изграждат изключително интригуваща интелектуална канава. Респектира обема и теоретичната обосновааност на изследването. Споделям приносите на дисертационния труд, посочени от автора. Още като качество и принос, могат да се определят:

- аргументиран анализ, със задълбочено познаване на основни теоретични разработки на изключителни авторитети на съвременната теория, история и философия на изкуството;
- активно търсене на предходност, връзки и влияния във формирането на идеите в след постмодерната ситуация в изкуството;
- структурен анализ върху съдържанието, формите и езика на съвременното изкуство, с обособяване на тематични зони и езикови конструкции;
- задълбочено познаване на идеите и енергиите на руския авангард и тяхното влияние върху смисъла и езика на изкуството;
- открива и анализира връзките и зависимостта на художествените идеи с обществено-политическото, тяхното представяне като реконструиране и подмяна, в специфичните условия на след постмодерната ситуация;
- разкриване на структурни връзки с други форми на визуални изразявания, при формирането на нови и разширени представи за съвременно изобразително изкуство;
- принос към теорията на образа. Намиране на спецификата на едно променено възприятие на изкуството, с откриване на разликите между художествен образ и визуален образ;

В тази трудна материя, Ралица Игнатова се ориентира добре, задълбочено и отговорно изследва корените на проблема, неговите специфики и проекции.

Като препоръка бих пожелал, предложените разкази и анализи, /“Менините“ на Веласкес и Пикасо, руския авангард/, които безспорно изясняват важни етапи от развитието на модерното изкуство и са в основата на изследваната проблематика, могат да влязат в по-точна пропорция към основната тематична линия. Езикът на който е написан дисертационният труд е точен, лаконичен и без маниерна наукообразност. Терминологичната употреба е коректна - още едно свидетелство за ерудираност, самовзискателност и мярка.

Считам, че тази дисертационна разработка, полага материал за осмисляне, нови разсъждения и дискусии в тази трудна и много подвижна територия. Теоретичният труд ще има изключителен образователен ефект за опознаването и осмислянето на процесите в съвременното изкуство.

Предложените публикации, свързани с дисертационния труд, задълбочено представят близка проблематика, без да дублират дисертационната теза, като допълват различни нейни аспекти.

Познавам Ралица Игнатова като изключително фин и деликатен художник, като отговорен, толерантен и етичен колега, като образован, ерудиран и творчески креативен преподавател. Това обяснява, в голяма степен, качеството и на тази нейна теоретична разработка.

В заключение - тежестта на тематичния обхват, обемът, актуалността и задълбочеността на дисертационния труд, ме убеждават да предложа на членовете на Научното жури, да присъди на доцент **РАЛИЦА ИГНАТОВА ИГНАТОВА** образователната и научна степен „**ДОКТОР**“.

Август 2017г.

Проф. Станислав Памукчиев